

ОТНОШЕНИЕТО КЪМ СЪВРЕМЕННИТЕ СРЕДСТВА ЗА МАСОВА КОМУНИКАЦИЯ НА УЧЕНИЦИ ОТ ОУ “ПАТРИАРХ ЕВТИМИЙ” — В. ТЪРНОВО

Лилия Лозанова

Общуването на децата с медиите е неотменима част от съвременния живот и възпитанието на подрастващото поколение. Пред родители, педагози, психолози стои проблемът как да бъде преобразувано това комуникационното поведение на децата в правилна посока, така че да подпомага тяхното възпитание и развитие. Известният български педагог Б. Ангелов посочва, че масовите комуникации са непосредствено насочени към личността, включително и подрастващата, като чрез своето действие разпространяват информации във всички сфери на обществения живот, както и в образователната сфера. Авторът разглежда изследвания на различни учени за взаимоотношенията деца – медии. Едно от тях е мнението на Д. Робъртс, който пише, че „Трудно може да се обхванат всички фактори, особено вътрешно и междуличностните, които влияят на комуникационното поведение на децата... Но комуникационното поведение на децата трябва да бъде разглеждано като продукт и процес на социализацията” (1).

В подкрепа на този извод са и изследванията за влиянието на телевизията върху децата на М. Райли и Дж. Райли, въз основа на концепцията за реферативната група. Основният извод, до който са достигнали двамата изследователи е, че мнението на отделната група може да бъде предсказана чрез социалната структура в която е поставена (1).

Педагогът Б. Ангелов представя резултатите от изследвания, свързани с взаимоотношенията на децата от предучилищна и начална училищна възраст и телевизията. Проведени са две изследвания през 1985 г., като едното е проведено в Благоевград с 300 деца, а другото е през същата година и обхваща 400 деца от Благоевград и София.

Основните проблеми, които са анализирани, са какъв процент от децата харесват детски филми и какъв процент – филми, предназначени за възрастна аудитория, променят ли се предпочитанията им с увеличаване на възрастта. Резултатите от анкетите са, че на 5–6-годишна възраст 38% от децата гледат детски предавания, а на 6–7-годишна възраст техният брой е три пъти по-малък – 12%. С нарастване на възрастта

прогресивно нараства процентът на децата, които предпочитат предавания за възрастни пред детските филми. Данните от изследването сочат, че 6–7-годишните ученици гледат 88% предавания за възрастни, а 62% от 6–7-годишните харесват продукции, предназначени за възрастната аудитория.

Известният изследовател Шарм посочва, че „средата и потребностите определят ползата, която подрастващите биха имали от телевизията и следователно „ефектът”, който тя ще произведе.

Българският педагог Б. Ангелов проучва проблема от какво се влияе взаимодействието между децата и медиите и посочва няколко основни променливи. Авторът достига до обобщението, че променливите са умствена възраст, обществени норми и среда, обществените отношения, възрастта, пола. Умствената възраст според Б. Ангелов е свързана с възможностите на подрастващите да възприемат, анализират, да се ориентират в околната среда, а в случая на телевизията да виждат повече от това, което руши авторитета (1).

Децата откриват общоприетите норми в различни предавания, анализират ги и търсят разликата между реалността и измислицата.

Обществените отношения включват взаимоотношения на децата с родителите, с връстниците, с учителите, приятелите, с неформалните групи от спортни клубове и др. В тази връзка учените изследват степента, в която телевизията се ползва като бягство от проблемите или като заместител на социални отношения, които не ги удовлетворяват.

Възрастта се ползва като показател на жизнения опит на детето пред определен период. Полът е важен, защото е свързан с предпочитания към определени телевизионни предавания, различните задължения и разликата в начина, по който се възпитават момичета и момчета.

Резултатите от изследванията, проведени през 1985 г. в гр. Благоевград с 300 деца съдържат и данни за времето, което подрастващите прекарват пред телевизора. Те сочат, че 6–7-годишните гледат телевизия по 90 минути дневно, а 6–7-годишните – по 100 минути.

В анкетата, проведена през 1985 г. в градовете Благоевград и София, в която участват 400 деца и техните родители, има данни до колко часа подрастващите гледат вечер телевизия. Половината от родителите са посочили, че разрешават на децата си да са пред телевизионния екран до 20 часа, а една четвърт – до 21 часа.

Съвсем други са резултатите през 2011 г. от анкета, проведена с 52 ученика от два класа от училище „Патриарх Евтимий” – В. Търново – 3^а (27 ученика) и 4^а (25 ученика).

Теоретична постановка:

Целта на анкетата беше да се проучат предпочитанията на учащите към телевизионни предавания на ученици от 3^а и 4^а клас от великотърновското училище. Включени бяха въпроси, чрез които да се установят колко време прекарват учениците пред телевизора и компютъра. Чрез въпросите се изследва какви предавания и филми предпочитат да гледат децата от начална училищна възраст, кои са любимите им герои.

Задачи:

1. Да се разкрие колко време децата прекарват пред компютъра и в глобалната мрежа, какви компютърни игри и с какъв сюжет предпочитат.

2. Да се проучи какви предавания и филми предпочитат да гледат учениците от начална училищна възраст и има ли разлика в предпочитанията на учениците от 3^а и 4^а клас.

3. Да се установи кои са любимите герои на учениците от филми и предавания.

4. Да се разбере ползват ли учениците Интернет при подготовката на уроците и домашните задачи.

Резултатите от анкетата, проведена в 4^а клас, установяват разлика при отговорите на момичетата и момчетата на първия въпрос. Как се казват игрите, които играете в интернет? Осемте момичета харесват два типа игри – обличане на „Барбита” и гледане на животно, за което се грижат. Харесваните от тях игри подсказват за естественото желане на подрастващите да имат домашен любимец, а не виртуален и да полагат грижи за него. Интересни са данните, че момиченцата предпочитат да си играят не с реални, а с виртуални кукли, които да обличат.

Момченцата също обичат да се състезават във виртуалния, а не в реалния свят с приятели и връстници. Резултатите от изследването сочат, че 10 от общо 17 момчетата (40% от учениците в класа) харесват основно игри с убийства, стрелби. Учениците описват точно сюжета на играта „Bad boys” (“Лоши момчета”), в която има „убийства, кръв, бой, стрелби”. Отговорите на момчетата са често от първо лице единствено число и те пишат, че имат задача да се бият, да стрелят и да убиват. Тези данни от изследването трябва да предизвикат вниманието на родителите, педагозите и психолозите, защото децата се възприемат като реални участници

в една виртуална война. Притеснение буди фактът, че бойните игри подменят общочовешки ценности – участниците не просто стрелят, а смятат, че са избрани за специална мисия. Така представена, целта на играта създава усещане на учениците, че постъпват правилно като се борят и едва ли не се чувстват като герои, че стрелят по лошите.

Шест от четвъртокласниците (само 24% от учениците) играят на компютърни игри с футбол, състезания с коли и т.н. За сравнение 15% от третокласниците харесват игри със стрелби и убийства, а 26% ученика от 3^a клас играят на компютърни игри за спорт, състезания с коли и други.

Резултатите сочат, че само за 1 година, все повече момчета научават нови компютърни игри и избират с по-агресивен сюжет.

Класната ръководителка на 3^a клас г-жа Ренета Пенкова Минчева посочва, че децата предпочитат компютърни игри с насилие. Учителката обръща внимание на тенденцията, че нейните ученици играят в интернет общи компютърни игри, но дистанционно – всеки от своя компютър.

Изводите от анкетите установяват обаче положителна тенденция, че четвъртокласниците ползват компютъра да търсят допълнителна информация в интернет, за да си подготвят уроците и домашните. На въпросите „Търсите ли в интернет информация, за да си подготвите по-добре уроците и домашните?“ и „По какви теми търсите информация в интернет?“ 12 от общо 27 четвъртокласници (44%) са посочили конкретни теми, по които намират допълнителна общообразователна информация в глобалната мрежа. Учениците пишат, че ползват компютъра, за да си помогнат по различни учебни предмети – английски език, по „Човек и общество“, „Човек и природа“, търсят данни за известни личности. Една от ученичките е осъзнала, че глобалната мрежа съдържа огромни информационни ресурси, защото търси в нея данни в случаите, когато не намира информация в енциклопедиите.

Малко по-висок е процентът на децата от 4^a клас, които не ползват интернет, за да разширят познанията – 48%. За сравнение 97% от учениците от 3^a клас отговарят отрицателно на въпроса ползват ли Интернет при подготовката на домашните и уроците. Само две ученички са търсили допълнителни данни в интернет, за да разширят знанията си по определен учебен предмет.

Данните от анкетите, проведени в 3 и 4 клас на великотърновското училище, доказват необходимостта от медийно ограмотяване на учениците. Четвъртокласниците вече започват да осъзнават огромният ин-

формационен потенциал на Интернет и трябва родители и педагози да ги подготвят да го ползват за самообучение и саморазвитие. Само за една година се извършва качествен скок в разбиранията на учениците и те започват да променят представите си за компютъра от средство за игра и гледане на филми в средство за обогатяване на знанията.

Обезпокоителни данни констатира анкетите, свързани с времето, което децата прекарват пред компютъра. Отговорите на третокласниците са в голям времеви интервал от 30 минути – до 3 часа дневно, като този отговор са дали 44% от децата.

С нарастване на възрастта времето, което подрастващите прекарват пред компютъра, се увеличава за сметка на играта, гледането на телевизия или по-кратната почивка през нощта.

Резултатите от анкетата в 4^а клас сочат тревожни данни – 32% от анкетираните прекарват пред компютъра 5-6 часа и то основно почивните дни и ваканциите, а 28% от връстниците им – по 2-3 часа всеки ден. Съвременни научни изследвания на детското здраве категорично посочват различни рискове за подрастващите, свързани с дългият престой пред компютъра. Проблемите са различни – от психологични затруднения и увреждане на зрението, обездвижване до опасност от трафик и интернет.

Будят притеснение и данните от анкетите и в 3^а и в 4^а по отношение часа до който децата вечер гледат телевизия.

В учебен ден 80% от третокласниците посочват като час на лягане 22-23 ч., а в празничните дни – до 23, 30 ч. и дори 24 ч.

С половин час по-късно си лягат четвъртокласниците, като 64% от тях са посочили, че си лягат след 22 часа.

На въпросите „Кои са ви любимите детски предавания по телевизията?” и „Кои са любимите Ви герои от детски предания и филми?” 28% от четвъртокласниците категорично отговарят, че не гледат такива предавания. Ученичка уточнява, че е гледала такива филми, докато е била малка.

Предпочитанията на останалите четвъртокласници са полово диференцирани. Единственият филм, който се харесва и от момичета, и от момчета, е комедийният сериал „Съни на алеята на славата”. Момчетата предпочитат да гледат анимация и игрални филми по детския канал „Дисни чанъл” сред които „Бързи и яростни”, „Сам вкъщи”, „Батман дръзки и смели”, „Зак и Кози”, „Спайдърмен”, „Аладин”, „Риби тинейджъри”. Същите филми предпочитат и момчетата от 3^а клас. Героите от тези филми са посочени като любими от момчета и от 3^а, и от 4^а.

Анкетите в двата класа не регистрират голяма разлика в предпочитанията на момичетата към определени филми. Игралният филм за Хана Монтана е харесван от момичетата от 3^a и 4^a клас. Сюжетът на филма за нея е занимателен – тя се опитва да намери баланса между училището, приятелите си и тайния си живот на поп-звезда.

На въпроса „Кои са любимите Ви герои от детски филми?“ момичетата и от двата класа посочват Хана Монтана, русалките от игралния сериал „Н₂O“ и героините от „Магьосниците от Уевърли Плейс“.

Изводът от двете анкети във великотърновското училище е, че децата предпочитат детски филми със съвременни герои, а не персонажите от вечните приказки като „Пепеляшка“, „Храбрият оловен войник“, „Снежанка“.

Има разлика в резултатите от анкетите в 3^a и 4^a в отговорите на въпроса „Гледате ли филми и предавания за възрастни и за какво се разказва в тях?“. Двама четвъртокласници категорично заявяват, че не гледат такива предавания, но пък посочват любими герои от филми и продукции, предназначени за възрастната аудитория. Останалите 99,2% са редовни зрители на предавания и филми, предназначени за възрастни. Данните от анкетата в 4^a сочат по-голямо диференциране на предпочитанията на децата към определен тип предавания. По отношение на телевизионните им предпочитания подрастващите може да бъдат разделени на няколко групи. Най-многобройни (32%) са почитателите на игрални филми, повечето от които са популярни заглавия като „Аз, Роботът“, „Мумията“, „Железния човек“, „Тексаски рейнджър“, „Терминатор“.

Учениците, които са посочили заглавия на сериали, са също 32%. Сред най-харесваните са турските продукции като „Забраненият плод“, „Листопад“ и европейските „Мечтатели“, „Анатомията на Грей“.

Значителен е броят на децата, които предпочитат забавни предавания като „Пълна лудница“, „Господари на ефира“ – 24 %.

Резултатите от анкетата са, че само 12% от четвъртокласниците са почитатели на криминални филми и главно на сериала „От местопрестъплението“. Един ученик посочва, че харесва психотрилъри и по-специално заглавието „Паранормална активност“. Една ученичка гледа научно-популярния канал „Histori“ и предаването „Йога зона“ заедно с майка си.

Основният извод е, че предпочитанията на децата към определени предавания или филми се формират под влиянието на родителите и семейната среда. В четвърти клас децата започват да проявяват все повече личните си предпочитания към определени тв и киножанрове.

За сравнение в 3^a клас децата все още са под силното влияние на семейната среда, подражават и приемат избора на родителите си по отношение на тематиката и съдържанието на това, което се гледа по телевизията, на домашното DVD или на компютъра.

Около 97% от третокласниците в ОУ „Св. Патриарх Евтимий” – В. Търново, са редовни зрители на филми и предавания, предназначени за възрастната аудитория.

Отговорите сочат, че на учениците се харесват филми и сериали за възрастни с криминален сюжет – близо 30% от децата в класа ги гледат редовно. Третокласниците са написали конкретни заглавия, като 19% признават, че следят кримисериала „От местопрестъплението”. Значителен брой ученици от 3^a – 19%, харесват филми от криминалния жанр.

От резултатите се оказва, че екшънът е предпочитан жанр от 19% от третокласниците. Това затвърждава мнението, че родителите и педагозите трябва да обърнат внимание на факта, че около около 32% от децата гледат филми на ужасите и цитират конкретни заглавия. Ученик от 3^a клас отговорил, че редовно „Гледам филми с ужаси и духове”.

Заглавията, които най-често посочват учениците от великотърновското училище, са „Шепот от отвъдното” и „Кървавата Мери”. Само 7% от децата са признали, че се страхуват, докато гледат филмите „Кървавата Мери” и „То”. Сюжетът на „Кървава Мери” пресъздава градска легенда за нещастни инциденти с деца и предизвиква инстинктивно вниманието на малките зрители. В анкетите са посочени и други заглавия на филми на ужасите – „Душата яде”, „Ханибал”, „Мама има среща с вампир” и др. Всички анкетирани, които предпочитат филми на ужасите на въпроса „Има ли телевизионни предавания и филми, които Ви плашат или пристеняват?” отговарят с „Не”. Този жанр е доста познат и на момчетата, и на момчетата

Тези заглавия са посочени и като отговор на другия въпрос „Кои филми и предавания гледате с родители си?”. Сериозен проблем е, че такива продукции се гледат от третокласниците в присъствието на родителите и това може да се тълкува като разрешение и поощрение децата да предпочитат творби от този жанр. Така в периода, когато у подрастващите се създава естетически вкус, родителите дават подобна негативна насока на формиране на ценности у собствените си деца.

Заглавията на екшън и криминалните продукции са другите цитирани заглавия като отговор на въпросите какви филми, предавания

и сериали за възрастни обичат да гледат. Продукцията „От местопрестьплението” е цитирана от близо 15% от учениците в 3^а клас.

Значителен дял от анкетираните деца от 3 клас – 30% харесват сериали, които са продукция на Турция и са излъчвани през 2010 г. и 2011 г. Учениците цитират сериалите „Перла”, „Забранения плод”, „Листопад”. Сериозен относителен дял от анкетираните ученици – около 19% гледат забавни предавания с родителите си като „Комиците”, „Аламинут”, „Пълна лудница”. Забавните предавания предизвикват естествен интерес и на подрастващите, въпреки че посочените заглавия нямат никаква възпитателна и образователна стойност.

Третокласниците харесват основно герои от турски сериали – 22%, както и от забавни предавания. Няма полова диференциация и при учениците, които харесват героите Аслъ, Ферхунде, Мине, Бихтер, Бехлюл от сериалите „Забранения плод” и „Листопад”.

Героите Жоро Бекъма от „Пълна лудница” и актьорите от „Комиците” са харесвани от 19% от децата.

Отговорите на двата въпроса „Кои са любимите Ви герои от предаванията, филмите и сериалите за възрастни?” установяват разлики в предпочитанията на четвъртокласници и третокласници.

Учениците от 4^а клас проявяват собствено мнение и посочват, че не харесват героите от сериалите и филмите за възрастни. Този отговор са дали 40% от учениците от 4^а клас. На следващо място – 32% от четвъртокласниците харесват филми от всякакви жанрове, основно екшън и комедии.

Почитателите на сериалите като „Забранения плод”, „Листопад”, „Перла” сред четвъртокласниците са малко повече, отколкото в трети клас – 25%. Със 7% са по-малко са четвъртокласниците, които имат за свой кумир Жоро Бекъма от „Пълна Лудница”. Родителите и педагозите трябва да обяснят на учениците, че Жоро Бекъма не трябва да е пример за подражание.

От сравнението в предпочитанията на анкетираните от 3^а и 4^а може да направени следните изводи.

1. С всяка измината година децата все повече се ориентират към предвания и филми, предназначени за възрастни.

2. Положителна тенденция е, че в 4 клас намаляват учениците, които гледат филми на ужасите и криминални продукции.

4. Обнадеждаващо е, че мнозинството четвъртокласници не харесват героите от филмите и предаванията за възрастни, които са основно

от сериали и комедийни продукции. Те все повече започват да проявяват собствено мнение, да формират естетически и нравствени оценки за персонажите.

5. Прави впечатление, че третокласниците и четвъртокласниците от ОУ „Св. Патриарх Евтимий” изобщо не гледат научнопопулярни и образователни филми. Липсват примери за научни тв продукции за растителния и животинския свят, за неживатата природа, за културно-историческото наследство на света, за различните видове изкуства.

6. Обезпокоително е, че учениците от великотърновското училище в своето ежедневно общуване с медиите (основно телевизията) нямат досег с екранизирани произведения с висока художествена, образователна и възпитателна стойност.

Проведеното изследване насочва към следните изводи:

1. Голяма част от свободното си време децата прекарват пред телевизора и компютъра. Така все по малко време остава за уроците, за четене на научнопопулярна и художествена литература.

2. Тревожни са резултатите, че предаванията и филмите, които учениците гледат, са предназначени за възрастна аудитория и недостатъчно са открити образователни и възпитателни аспекти. От изследването става ясно, че децата от начална училищна възраст избират все повече предавания за възрастни, отколкото такива, които са предназначени за деца.

3. Като отрицателна тенденция се очертава, че родителите не само разрешават, а гледат заедно със своите деца филми на ужасите и криминални продукции. Така те не подпомагат, а дори и затрудняват формирането у подрастващите на естетически и нравствени съждения, оценки и ценности. Сериозен проблем е, че родителите не насочват вниманието на учениците към телевизионни продукции с възпитателна и образователна стойност – научнопопулярни, за изкуство, наука, култура и др.

4. От изследването става ясно, че учениците (третокласниците) не са достатъчно подготвени да търсят данни и полезна информация по различните учебни предмети в Интернет.

5. Резултатите са тревожни, защото продължителната игра с компютъра и късното лягане вечер влияят негативно върху здравословното състояние на подрастващите. Недостатъчното време за почивка и сън се отразява на цялостното състояние на детския организъм, нарушава се нормалният психологически статус. Дефицитът на сън предизвиква хронична умора, хиперактивност, нарушена концентрация в училище,

системна разсеяност и непродуктивно възприемане и отработване на учебния материал. Има изследвания на офталмолози, че продължителното гледане на екраните на телевизора и компютъра може да увреди зрението на подрастващите.

Препоръки

Необходимо е родителите да контролират строго продължителността на гледането на телевизия от децата. Да следят съдържанието на филмите и предаванията, които предпочитат учениците. Да провокират интерес към телевизионни и електронни варианти на класически детски филми по вечните приказки и екранизирани версии по творби на известни писатели като „Алиса в страната на чудесата”, „Том Сойер”, „Пипи Дългото чорапче”. Така ще накарат учениците да прочетат произведенията и да направят сравнение между екранизираните варианти на книгите, като развиват умения за анализиране, критическо мислене и др. Важно е родителите да съумеят да предизвикат интерес у децата като ползват възможностите на телевизията и интернет, към ценности от различни области – науката, изкуството, култура и др.

2. Педагозите не трябва само да се ограничават до коментиране на отрицателния примери от телевизионните филми и предавания. Те трябва да провокират у децата интерес към високохудожествени телевизионни продукции или киношедьоври, които може да се намерят безплатно в интернет. Учителите трябва да обучат учениците как да намират информация в интернет, която допълва учебния материал. Така няма да се налага да коригират неправилно усвоени понятия, получени от телевизията или интернет.

3. По отношение на превенция на агресивното поведение и формирането на общочовешки ценности у подрастващите определена роля имат и педагогическите съветници. Те трябва да провеждат целенасочени разговори и занятия с учениците.

4. Подпомагане на медийното образование на подрастващите може да бъде темата на проекти, които да бъдат защитени и реализирани от неправителствени организации и образователни институции.

5. На национално ниво трябва да бъдат организирани информационни кампании по различни поводи, свързани с медийното ограмотяване на учениците. Една от подходящите дати е 3 май – Международен ден на свободата на печата. Необходими са и законодателни промени в нормативната база, която регулира отношенията медии – деца и засилване

на протекционистката законодателна политика у нас, която да защитава интересите на подрастващите.

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

1. *Ангелов, Б.* Педагогически аспекти на масовата комуникация. София, Унив. изд. “Климент Охридски”, 2005.

ОТНОШЕНИЕТО КЪМ СЪВРЕМЕННИТЕ СРЕДСТВА ЗА МАСОВА КОМУНИКАЦИЯ НА УЧЕНИЦИ ОТ ОУ”ПАТРИАРХ ЕВТИМИЙ” – В. ТЪРНОВО

ЛИЛИЯ ЛОЗАНОВА

Резюме

Целта на изследването на тема „Отношението към съвременните средства за масова комуникация на ученици от ОУ”Патриарх Евтимий” – В. Търново”, беше да се проучи отношението на ученици от 3^а и 4^а клас от великотърновското училище към съвременните средства за масова комуникация. То беше проведено посредством анкета с въпроси, чрез които да се установи колко време прекарват учениците пред телевизора и компютъра, какви предавания и филми предпочитат да гледат децата от начална училищна възраст, кои са любимите им герои.

ATTITUDES TOWARDS MODERN MEANS OF MASS COMMUNICATION FOR THE STUDENTS FROM PRIMARY SCHOOL “EVTIMIY” – V. TARNOVO

LILIA LOZANOVA

Summary

The aim of the study “Attitudes towards modern means of mass communication for the students from Primary School ”Evtimiy” V. Tarnovo was to explore the attitudes of students from 3^a and 4^a class of Veliko Turnovo school to modern means of MM. Survey was conducted by questions through which to establish how much time students spend watching TV and computer, what shows and movies tend to see children of primary school age, what are their favorite characters.